

آموزش و آزمون
فارسی ۱
هفتم
برای دانش آموزان تیزهوش

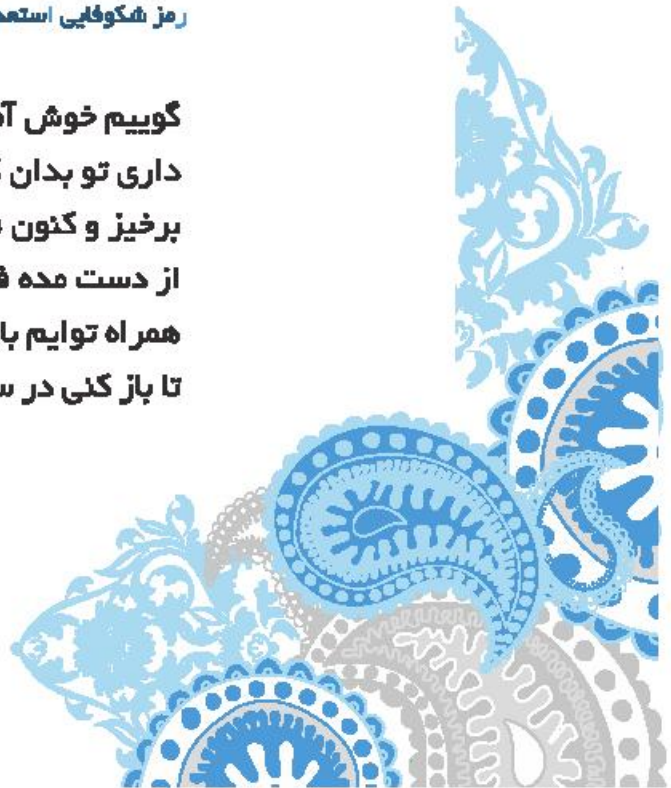
از مجموعه ی (رشادت)
رمز شکوفایی استعدادهای دانش آموزان تیزهوش

گوییم خوش آمد ای محصل
داری تو بدان کتاب کامل
برخیز و کنون فارسی آموز
از دست مده فرمت امروز
همراه توایم با رشادت
تا باز کنی در سعادت

همراه با CD

مهر انگیز سلمانی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند جان و خرد
کزین برتر اندیشه برنگذرد

مقدمه

سپاس و ستایش داندۀ علم‌ها را سزاوار است؛ همان که اندیشیدن و آموختن را در نهادمان بنا کرد تا بیاموزیم؛ بهترین‌ها را برگزینیم و آموخته‌هایمان را در بین اهل دانش گسترش دهیم.

از آن‌جا که آموختن زبان و ادبیات و به کارگیری صحیح آن‌ها در هر جامعه‌ای، پایه و اساس فراگیری سایر علوم است؛ بر آن شدیم تا کتاب آموزشی «فارسی هفتم برای دانش‌آموزان تیزهوش» را فراهم آوریم.

کتاب حاضر را که از مجموعه کتاب‌های «رشادت» است، سرکار خانم مهرانگیز سلمانی زیر نظر دبیر محترم مجموعه رشادت به رشته تحریر درآورده است.

این کتاب، مجموعه‌ای از تمرین‌ها و فعالیت‌هایی است که دانش‌آموز را به یادگیری و تکرار تمرین هدایت می‌کند و موجب تعمیم و تعمیق یادگیری در آنان می‌گردد.

از آن‌جا که واژه «تیزهوشان» در عنوان اصلی کتاب ذکر شده است، مؤلفان علاوه بر آموزش نکات ادبی، زبانی، دستوری و سایر مفاهیم که مربوط به محتوای کتاب درسی است، در سراسر کتاب سعی در تقویت مهارت‌هایی فراتر از مفاهیم کتاب درسی داشته‌اند.

از مهم‌ترین ویژگی‌های این مجموعه عبارت است از:

- ۱- متناسب بودن محتوای کتاب با آخرین تغییرات کتاب فارسی هفتم (سال اول دوره اول متوسطه)
  - ۲- شروع هر درس با پیش‌درآمدی از محتوای موضوعی درس به منظور تقویت روان‌خوانی و درک و دریافت دانش‌آموزان از مطالب هر درس
  - ۳- شرح و بسط واژگان، اشعار و عبارات تمام دروس، روان‌خوانی‌ها و حکایات
  - ۴- آموزش نکته‌های ادبی - زبانی هر درس
  - ۵- تمرین‌های تشریحی که بر مبنای اصول و روش‌های علمی و عملکردی با هدف تقویت دقت و تمرکز ذهنی دانش‌آموز، در موضوعات درک مطلب، نکات دستوری، نگارشی و کلیۀ مفاهیم درس فارسی تدوین شده است.
  - ۶- آموزش نکته‌های املائی و آرایه تمرین‌های تقویت صحیح‌نویسی
  - ۷- معرفی اجمالی شخصیت‌های ادبی هر درس و معرفی برخی از آثار آنان
  - ۸- اختصاص یک فصل به معرفی «ادبیات بومی» به عنوان یکی از اهداف مؤلفین کتاب‌های درسی دوره متوسطه اول
  - ۹- دارا بودن بیش از ۵۰۰ پرسش چهارگزینه‌ای همراه با پاسخ‌های تشریحی در پایان هر درس و در انتهای کتاب.
- باشد که این مجموعه آموزشی در ارتقاء سطح یادگیری دانش‌آموزان در زمینه‌های مهارت زبان‌آموزی مفید واقع گردد.

در این‌جا لازم می‌دانیم از مؤلف محترم خانم مهرانگیز سلمانی، ویراستار ادبی آقای شهنام دادگستر، دبیر محترم مجموعه و از همکار محترم آقای مصطفی شاهسون و خانم شقایق تاجیک که در بازبینی کتاب با مؤلف همکاری داشته‌اند و نیز از خانم‌ها ناهید صبانی (حروفچین و صفحه‌آرا)، رضیه صفریان (تصویرساز)، بهاره خدای و مینا هرمزی (گرافیست‌ها) که در به ثمر رساندن این مجموعه ما را یاری نمودند، تشکر و قدردانی کنیم.

امیدواریم معلمان گرامی، دانش‌آموزان و اولیای محترم با آرایه نظرات، انتقادات و پیشنهادهای خود، ما را در غنی کردن این کتاب در ویرایش‌های بعدی یاری نمایند.

ما بدان مقصد عالی نتوانیم رسید / هم مگر پیش نهد لطف شما گامی چند

انتشارات مبتکران

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۷ ..... یاد تو ..... ستایش

فصل اول: زیبایی آفرینش

۱۳ ..... زنگ آفرینش ..... درس اول

۲۱ ..... اندرز پدر ..... حکایت

۲۵ ..... چشمه معرفت ..... درس دوم

۳۷ ..... کزال ..... روان‌خوانی

فصل دوم: شکفتن

۴۱ ..... نسل آینده‌ساز ..... درس سوم

۵۱ ..... توفیق ادب ..... شعرخوانی

۵۳ ..... با بهاری که می‌رسد از راه، زیبایی شکفتن ..... درس چهارم

فصل آزاده ادبیات بومی (۱)

۶۷ ..... درس آزاد (ادبیات بومی) ..... درس پنجم

شعرخوانی

فصل سوم: سبک زندگی

۷۱ ..... قلب کوچکم را به چه کسی بدهم؟ ..... درس ششم

۸۰ ..... علم زندگانی ..... درس هفتم

۸۹ ..... دعای مادر ..... حکایت

۹۳ ..... زندگی همین لحظه‌هاست ..... درس هشتم

۱۰۲ ..... سفرنامه اصفهان ..... روان‌خوانی

فصل چهارم: نام‌ها و یادها

۱۰۵ ..... نصیحت امام (ره)، شوق خواندن ..... درس نهم

۱۱۴ ..... کلاس ادبیات، مرواریدی در صدف، زندگی حسابی، فرزند انقلاب ..... درس دهم

۱۲۵ ..... گل و گل ..... شعرخوانی

۱۲۷ ..... عهد و پیمان، عشق به مردم، رفتار بهشتی، گرمای محبت ..... درس یازدهم

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل پنجم: اسلام و انقلاب اسلامی

۱۳۹	خدمات متقابل اسلام و ایران	درس دوازدهم
۱۴۸	رستگاری	شعرخوانی
۱۵۰	أسوه نیکو	درس سیزدهم
۱۵۶	چراغ	حکایت
۱۶۰	امام خمینی (ره)	درس چهاردهم
۱۷۰	مرخصی	روان‌خوانی

فصل آزاده ادبیات بومی (۲)

	درس آزاد	درس پانزدهم
۱۷۳	چرا زبان فارسی را دوست دارم؟	روان‌خوانی

فصل ششم: ادبیات جهان

۱۷۷	آدم آهنی و شاپرک	درس شانزدهم
۱۸۶	ما می‌توانیم	درس هفدهم
۱۹۵	پیرِ دانا	روان‌خوانی
۱۹۷		نیایش

۲۰۰	پرسش‌های چهارگزینه‌ای پایان کتاب	
۲۲۲	پاسخ تشریحی پرسش‌های چهارگزینه‌ای پایان کتاب	
۲۳۳	پاسخ‌نامه کلیدی	

سائش

یاد تو

بی نام تو نامه کی کنم باز
جز نام تو نیست بر زبانم
نام تو کلید هر چه بستند
کوتۀ زردت دراز دستی
هم نامه نانوشتۀ خوانی
آن جا قدم رسان که خواهی
بانور خود آشنایی ام ده

ای نام تو بهترین سرآغاز
ای یاد تو مونس روانم
ای کارگشای هر چه بستند
ای هست کن اساس هستی
هم قصه نانوشتۀ دانی
هم توبه عنایت الهی
از ظلمت خود رهایی ام ده

حکیم نظامی گنجوی

شعر «ستایش»، در قالب «مثنوی» سروده شده است و ابیات آغازین منظومه «لیلی و مجنون» نظامی گنجوی است. در سنت ادبی کشور ما، هر کتابی با ستایش خدای یکتا آغاز می‌شود. متن ستایش، گاهی در قالب شعر و گاهی نثر است. به این بخش از کتاب «تحمیدیه» گفته می‌شود. ابیات انتخاب شده از کتاب لیلی و مجنون و نثر برگزیده از کتاب مناجات‌نامه شیخ عبدالله انصاری، تحمیدیه این دو کتاب است که اکنون به عنوان تحمیدیه کتاب فارسی هفتم برگزیده شده است.

واژه‌نامه

سرآغاز: شروع، ابتدا	اساس: پایه و بنیاد
نامه: در این جا به معنی: کتاب، دیوان اشعار	درازدستی: ستمگری و زورگویی
مونس: همدم	نائموده: آشکار نشده و پنهان
روان: روح و جان	عنایت: توجه، بخشش
کارگشا: حل‌کننده مشکلات	ظلمت: تاریکی
هست‌کن: به وجود آورنده	

بررسی ابیات درس

* قالب شعر «مثنوی» است.

* ای نام تو بهترین سرآغاز بی‌نام تو نامه کی کنم باز

قافیه: سرآغاز، باز

معنی بیت: ای خدایی که نام تو بهترین شروع برای انجام هر کاری است. بدون این که نام تو را بر زبان آورم، کتابم را آغاز نمی‌کنم.

* ای یاد تو مونس روانم جز نام تو نیست بر زبانم

قافیه: روانم، زبانم

معنی بیت: خدایا نام و یاد تو همدم روح و جان من است و همواره نام تو بر زبان من جاری است و نام کس دیگری را به جز تو بر زبان نمی‌آورم.

* ای کارگشای هرچه هستند نام تو کلید هرچه بستند

قافیه: هستند، بستند

معنی بیت: ای خدایی که حلال مشکلات هستی، نام تو مثل کلیدی است که هر در بسته‌ای را باز می‌کند. تشبیه: نام خدا به «کلید» تشبیه شده است.

تناسب: کلید، بستن و گشودن

* ای هست کُن اساس هستی   کوتاه ز درت درازدستی

قافیه: هستی، درازدستی

معنی بیت: ای پروردگاری که پایه و بنیاد هستی را به وجود آورده‌ای، دست هر ستمگری به درگاه تو نمی‌رسد و هیچ‌کس نمی‌تواند در کارهای تو دخالت کند.

* هم قصه نانموده دانی   هم نامه نانوشته خوانی

قافیه: دانی، خوانی

معنی بیت: خدایا تو از داستان‌ها و سرنوشت‌هایی که آشکار نیست، خبر داری و نامه‌ها و کتاب‌هایی را که هنوز نوشته نشده است می‌خوانی.

* هم توبه عنایت الهی   آن‌جا قدم رسان که خواهی

قافیه: الهی، خواهی

معنی بیت: خدایا با لطف و عنایت خداوندی‌ات، من را به راهی هدایت کن که خودت صلاح می‌دانی.

* از ظلمت خود رهایی‌ام ده   با نور خود آشنایی‌ام ده

قافیه: رهایی‌ام، آشنایی‌ام   ردیف: ده

معنی بیت: خدایا، من را از دست تاریکی و هوس‌های نفسانی‌ام نجات بده و با نور معرفت خودت، آشنا کن.

* الهی! دلی ده که در کار تو جان بازیم؛ جانی ده که کار آن جهان سازیم. دانایی ده که از راه نیفتیم؛ بینایی ده تا در چاه نیفتیم.

دست گیر که دست‌آوریز نداریم. توفیق ده تا در دین استوار شویم. نگاه‌دار تا پریشان نشویم.

مفهوم عبارت: خدایا به ما شجاعتی بده تا بتوانیم در راه تو جانمان را فدا کنیم و توانایی ببخش که توشه‌ای برای آخرت فراهم کنیم و آخرت خودمان را آباد سازیم. دانشی به ما عطا کن که گمراه نشویم و شناختی به ما بده که در چاه جهل و نادانی خودمان نیفتیم. ما را یاری کن؛ زیرا هیچ یاریگری به جز تو نداریم. کمک کن تا در راه دین پایدار باشیم و حافظ ما باش تا آشفته و سرگردان نشویم.

نظامی گنجوی

شاعر نامدار شهر گنجه در اواخر قرن پنجم و اوایل قرن ششم هجری قمری می‌زیسته و در داستان‌پردازی به روش منظوم به اوج شاعری رسیده است. آثار باارزش وی شامل: «مخزن‌الاسرار»، «لیلی و مجنون»، «خسرو و شیرین»، «هفت‌پیکر» و «اسکندرنامه» است. به مجموع این پنج کتاب «خمسه نظامی» می‌گویند. اغلب آثار نظامی گنجوی، در قالب «مثنوی» و به شیوه «داستان‌سرایی» است.

خواجه عبدالله انصاری

معروف به «پیر هرات»، در قرن پنجم هجری قمری در هرات به دنیا آمد. شهرت وی به جهت تفسیری از قرآن است که بعدها اساس کار رشیدالدین میبدی در تألیف تفسیر «کشف‌الاسرار» قرار گرفت. از آثار وی می‌توان به «مناجات‌نامه» و «الهی‌نامه» که دارای نثر مسجع هستند، اشاره کرد.

* **نثر مسجع**، نثری آهنگین است که کلمات آن دارای وزن و آهنگ یا وزن یکسان هستند.

الهی! دلی ده که در کار تو جان بازییم. جانی ده که کار آن جهان سازیم.

فصل ۱

زیبایی آفرینش

جهان، جمله فروغ روی حق دان
حق اندر وی ز پیدایی است پنهان

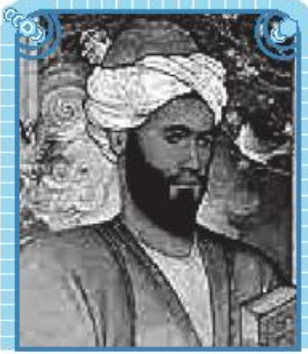
شیخ محمود شبستری

جهان، جمله فروغ روی حق دان   حق اندروی ز پیدایی است پنهان
(شیخ محمود شبستری)

قافیه: دان، پنهان   ردیف ندارد.
معنی بیت: همه دنیا پرتوی از نور خداوند است که با وجود پنهان بودن خداوند، آثار وجودی اش در آن آشکار است.
پیدا ≠ پنهان ← آرایه تضاد دارد.
دان: فعل امر از مصدر دانستن
نهاد: تو محذوف (در مصراع اول)، حق (در مصراع دوم)
مفعول: جهان
متمم: وی، پیدایی
مسند: پنهان

شیخ محمود شبستری

شیخ محمود شبستری از عارفان مشهور قرن هشتم هجری قمری است که نوشته‌ها و سروده‌هایی در زمینه عرفان اسلامی دارد. معروف‌ترین اثر او، مثنوی «گلشن راز» است که مضمون عرفانی دارد.

زنگ آفرینش

آقای معلم با لبخندی زیبا وارد کلاس شد. زنگ انشا بود. هفته قبل انشا را با موضوع «آرزوهای خودتان را بنویسید» انتخاب کردیم. امروز باید انشا نوشته می‌شد و هر کدام از روی انشا می‌خواندیم. آقا معلم نگاهی به دفتر کلاس انداخت و با صدای بلندی گفت: «قیصر امین‌پور»، پسرم! انشایی را که نوشتی بخوان. قیصر جواب داد: «آقا اجازه! من فقط آرزوهای خودم را ننوشته‌ام، بلکه...»

- پس چی نوشتی؟

- آقا اجازه! من آرزوهای دانه، گنجشک‌ها، غنچه‌ها و... را هم نوشتم.

- بخوان پسرم. سراپا گوش هستیم.

امین‌پور انشایش را خواند و چه زیبا نوشته بود. برای انشایش اسم هم انتخاب کرده بود: «زنگ آفرینش». انگار آرزوی هر کدام از ما توی انشای قیصر احساس می‌شد.

آقا معلم از بچه‌ها پرسید: «از انشای دوستان چه نتیجه‌ای گرفتید؟»

- آقا خیلی با دقت و ظریف نوشته بود.

- آقا، هر دو تا بیت به هم دیگر ارتباط داشت.

- آقا، میشه فهمید می‌تون انشا را به شعر هم نوشت.
- آقا قیصر فکر کرده همه این موجودات، انسان هستند، با هم حرف می‌زنند، آرزو می‌کنند و...
- آقا همه‌اشان آرزو دارند خوش بخت شوند، بروند بالا پرواز کنند؛ آزاد باشند.
- آقا معلم نظرات دانش آموزان را شنید و ادامه داد: «درسته بچه‌ها، آرزوی همه ما رسیدن به کمال و اوج خوش بختی است. خوش بختی از نظر هر کسی متفاوت؛ یکی قدرت، یکی ثروت، یکی عشق، یکی پرواز و یکی رهایی از ستم و میل به آزاد زیستن و در نهایت آزاد بودن از هر وابستگی، می‌تونه اوج خوش بختی باشه.
- بله بچه‌ها، امین پور شخصیت‌های انشایش را انسان تصور کرده و به آن‌ها صفت انسانی بخشیده، با این کار، او انشایش را زیباتر کرده و آرایه تشخیص به کار برده. آفرین قیصر، نمره انشایت ۲۰.»

واژه‌نامه

حرم: داخل مکان زیارتی	غوغا: آشوب و فریاد، همهمه
گرم گفت‌وگو بودند: مشغول گفت‌وگو بودند، سرگرم صحبت کردن بودند	زنجیره: سیرسیرک (جیرجیرک)، نوعی حشره که از خود صدا تولید می‌کند.
انگار: گویی	دژه دژه: کم کم
ابد: جاودان	غلتید: از پهلویی به پهلوی دیگر چرخید
دل‌تنگ: ناراحت، غمگین	فارغ: آسوده، راحت
افق: کرانه‌های آسمان	پیغمبر: پیام‌آور
گل‌دسته: مناره، دو ستون کنار گنبد در مساجد	گنبد: سقف بزرگ که به شکل نیم‌کره است.
زائر: زیارت کننده	کام: آرزو، میل، خواسته

بررسی ابیات درس

* قالب شعر «چهارپاره» است.

* بچه‌ها گرم گفت‌وگو بودند هر یکی برگ کوچکی در دست

باز هم در کلاس غوغا بود باز انگار زنگ انشا بود

قافیه: غوغا، انشا ردیف: بود

گرم گفت‌وگو بودند: مشغول صحبت بودند.

گرم چیزی بودن، کنایه از مشغول کاری بودن است.

معنی ابیات: بچه‌ها مشغول صحبت کردن بودند؛ کلاس پر از هیاهو بود و هر کدام از بچه‌ها برگه کوچکی در دست داشتند، گویا دوباره زنگ درس انشا بود.

* تا معلم ز گمراه رسید
گفت با چهره‌ای پراز خنده
باز موضوع تازه‌ای داریم
«آرزوی شما در آینده»
قافیه: خنده، آینده
ردیف ندارد.

ز گرد راه رسیدن: کنایه از تازه از راه رسیدن است.
معنی ابیات: معلم با لبخند وارد کلاس شد و مهربان و خندان به دانش‌آموزان گفت: موضوع جدیدی برای انشا داریم و آن موضوع این است که «برای آینده خودتان چه آرزویی دارید؟»

* شبم از روی برگ گل برخاست
گفت: «می‌خواهم آفتاب شوم
دره ذره به آسمان بروم
ابرها باشم دوباره آب شوم»
قافیه: آفتاب، آب
ردیف: شوم

بیت، آرایه تشخیص (جاندارپنداری) و تناسب (شبکه معنایی) دارد.
معنی ابیات: شبم که روی برگ گل نشسته بود، بلند شد و گفت: «آرزو دارم که مانند آفتاب شوم و به آسمان بروم (بخار شوم) و به ابر تبدیل شوم و مثل باران بارم.» (شبم از تنهایی خودش غمگین است. دوست دارد مثل دانه‌های باران در کنار دوستانش باشد.)

* دانه آرام بر زمین غلتید
رفت و انشای کوچکش را خواند
گفت: باغی بزرگ خواهم شد
تا ابد سبز سبز خواهم ماند
قافیه: خواند، ماند
ردیف ندارد.

آرایه جاندارپنداری و تناسب (شبکه معنایی) دارد.
معنی ابیات: دانه بر روی زمین غلتی زد و رفت تا انشایش را بخواند. گفت: دوست دارم باغ بزرگی شوم و همیشه سرسبز بمانم.

* غنچه هم گفت: «گرچه دلتنگم
با نسیم بهار و بلبل باغ
گرم راز و نیاز خواهم شد
مثل لبخند باز خواهم شد»
قافیه: باز، نیاز
ردیف: خواهم شد

گرم راز و نیاز شدن: کنایه از مشغول راز و نیاز بودن و درد دل کردن
بیت آرایه جان بخشی به اشیا (تشخیص)، تشبیه، کنایه و تناسب (شبکه معنایی) دارد.
معنی ابیات: غنچه گفت: اگرچه غمگین هستم اما روزی مثل لبخند، شاد و خوش حال خواهم شد (می‌شکفم) و با نسیم دل‌نواز بهاری، مشغول صحبت و درد دل خواهم شد.

* جوجه گنجشک گفت: «می‌خواهم
روی شاخه جیک جیک کنم
فارغ از سنگ بچه‌ها باشم
در دل آسمان ره‌ها باشم»
قافیه: بچه‌ها، رها
ردیف: باشم

دل آسمان: منظور، وسط آسمان است.
بیت آرایه تشخیص، کنایه و تناسب (شبکه معنایی) دارد.
معنی ابیات: جوجه گنجشک گفت: «آرزو می‌کنم که روزی از سنگ زدن بچه‌ها آسوده شوم و روی هر شاخه‌ای که دوست دارم بنشینم؛ جیک جیک کنم و آواز بخوانم و در آسمان، راحت پرواز کنم.»

* جوجه کوچک پرستو گفت کاش با باد رهسپار شوم
تا افق‌های دور کوچ کنم باز پیغمبر بهار شوم

قافیه: رهسپار، بهار ردیف: شوم
رهسپار: عازم، راهی

بیت، آرایه تشخیص و شبکه معنایی (تناسب) دارد.

معنی ابیات: جوجه کوچک پرستو گفت: «آرزو دارم با باد همراه شوم و تا دوردست‌ها سفر کنم و دوباره پیام‌آور بهار شوم.»

* جوجه‌های کبوتران گفتند کاش می‌شد کنار هم باشیم
توی گلدسته‌های یک گنبد روز و شب زائر حرم باشیم

قافیه: هم، حرم ردیف: باشیم

بیت، آرایه تشخیص و تناسب (شبکه معنایی) دارد. بین روز و شب هم تضاد دیده می‌شود.

معنی ابیات: جوجه کبوترها گفتند: «ای کاش می‌شد ما کنار هم جمع شویم و روز و شب در حرم‌ها به زیارت مشغول شویم.»

* زنگ تفریح را که زنجره زد باز هم در کلاس غوغا شد
هر یک از بچه‌ها به سویی رفت و معلم دوباره تنها شد

قافیه: غوغا، تنها ردیف: شد

آرایه تشخیص دارد. شاعر جیرجیرک را ناظم مدرسه تصور کرده است که مسئول به صدا درآوردن زنگ مدرسه است. جیرجیرک هم زنگ تفریح را با صدای جیرجیر خود به صدا درمی‌آورد.

معنی ابیات: همین که زنجره، زنگ تفریح را زد، دوباره کلاس پر از هیاهو و سر و صدای بچه‌ها شد و هر کدام از آن‌ها به طرفی رفتند و دوباره معلم تنها ماند.

* با خودش زیر لب چنین می‌گفت آرزوهایتان چه رنگین است
کاش روزی به کام خود برسید بچه‌ها! آرزوی من این است

قافیه: رنگین، این ردیف: است

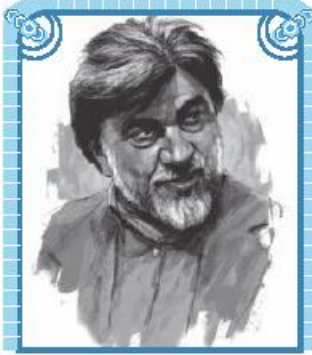
زیر لب گفتن: کنایه از زمزمه کردن است.

به کام رسیدن: کنایه از خوش‌بخت شدن است.

معنی ابیات: معلم آهسته با خود زمزمه می‌کرد و می‌گفت: «چه آرزوهای قشنگ و رنگینی دارید!» بچه‌ها آرزوی من این است که هر کدام از شما روزی به آرزوهایتان برسید.

قیصر امین پور

شاعر معاصری که در شوشتر روستای گتوند از توابع شوشتر استان خوزستان در سال ۱۳۳۸ متولد شد و در سال ۱۳۸۶ در تهران درگذشت. امین پور را به عنوان یک شاعر انقلابی می‌شناسیم. از آثار او می‌توانیم به «در کوچه‌های آفتاب»، «تنفس صبح»، «مثل چشمه، مثل رود»، «به قول پرستوها» و «آینه‌های ناگهان» اشاره کنیم.

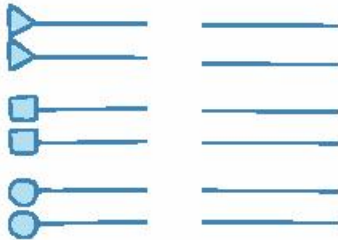
نکته‌ها

۱) آرایه جان‌بخشی (تشیخص یا جاندارپنداری): هر وقت یک صفت انسانی را به غیرانسان نسبت بدهیم، از آرایه جان‌بخشی استفاده کرده‌ایم. مانند:

* جوجه کوچک پرستو گفت: «کاش با باد رهسپار شویم» ← ویژگی گفتن و صحبت کردن مخصوص انسان‌ها است که به پرستو نسبت داده شده است.

* خورشید به موجودات لبخند زد: صفت خندیدن، مخصوص انسان‌هاست که به خورشید نسبت داده شده است.

۲) چهارپاره: شعری است که از چند دوبیتی تشکیل شده است که مصراع‌های دوم و چهارم هم‌قافیه‌اند و بندهای دیگر از نظر مفهوم با بندهای بالایی در امتداد یک‌دیگر هستند؛ بنابراین قالب مناسبی برای سرودن داستان است. قالب شعری چهارپاره از دوران مشروطه به قالب‌های شعری دیگر افزوده شد و از معروف‌ترین شاعران این قالب شعری می‌توانیم فریدون تولی، پرویز خانلری، فریدون مشیری و قیصر امین پور را نام ببریم.

کلمه‌های مهم املائی

برخاست - غلتید - پیغمبر - رهسپار - زنجره - زائر - حرم - غوغا - فارغ - زنگ تفریح - افق - ذره ذره

نکته‌های املائی

۱) تشخیص شکل صحیح حروف و درست‌نویسی، از اهداف املاست.

۲) در هنگام نوشتن املا، از به کار بردن واژه‌های «هم‌آوا» به جای یک‌دیگر پرهیز شود.

واژه‌های هم‌آوا، کلماتی هستند که با یک تلفظ خوانده می‌شوند اما در معنی و نوشتن متفاوت هستند. مانند:

حیات: زندگی   حیاط: محوطه یا صحن خانه   صبا: باد بهاری   سبا: نام سرزمینی است

فَعَالِيَتِهَا

۱) با توجه به معنی جمله، کلمه درست را در جای خالی قرار بده.

* با مهربانی و لبخند می توانیم از اثرات بد کینه و دشمنی ..... باشیم. (فارق - فارغ)

* از خداوند، به خاطر مهربانی هایش ..... می کنیم. (شکرگزاری - شکرگذاری)

۲) برای کلمه های زیر، هم معنی (مترادف) بنویس.

زائر: ..... زنجره: ..... رهسپار: ..... گلدسته: .....

۳) چند کلمه «هم آوا» مثال بزن (مانند نمونه).

۴) در بیت زیر، کدام آرایه ادبی به کار نرفته است؟

غنچه هم گفت: «گرچه دل تنگم
مثل لبخند باز خواهم شد»

الف) شخصیت بخشی ب) تشبیه ج) کنایه د) تناسب

۵) جاهای خالی را با کلمه های مناسب کامل کن.

* جزء اصلی جمله، ..... است.

* هرگاه یک صفت انسانی به غیرانسان بدهیم، از آرایه ..... استفاده کرده ایم.

* یکی از آثار قیصر امین پور، کتاب ..... است.

* قالب شعر «زنگ آفرینش» ..... است.

۶) جمله ناتمام زیر را با استفاده از شیوه «جان بخشی»، در یک بند کامل کن.

نمی دانم چرا گل های آفتاب گردان نگران هستند

۷ هر کدام از این آرزوها، مربوط به کدام یک از شاگردان کلاس جنگل سبز است؟

باغی بزرگ خواهیم شد، تا ابد سبز خواهیم ماند

با نسیم بهار و بلبل باغ، گرم راز و نیاز خواهیم شد

تا افق‌های دور کوچ کنیم، باز پیغمبر بهار شوم

توی گلدسته‌های یک گنبد، روز و شب زائر حرم باشیم

۸ برای هر یک از اشیا، گیاهان و جانوران زیر، یک صفت انسانی در نظر بگیر و کنار آن بنویس. (مانند نمونه)

ساعت

ابره‌های

گل‌های

مداد

گریان

سنجاب

مرداب

۹ در کدام یک از عبارت‌های زیر، می‌توان آرایه تشخیص (جان‌بخشی به اشیا) را پیدا کرد؟

الف) «گربه مسکین اگر پر داشتی / نخم گنجشک از زمین برداشتی»

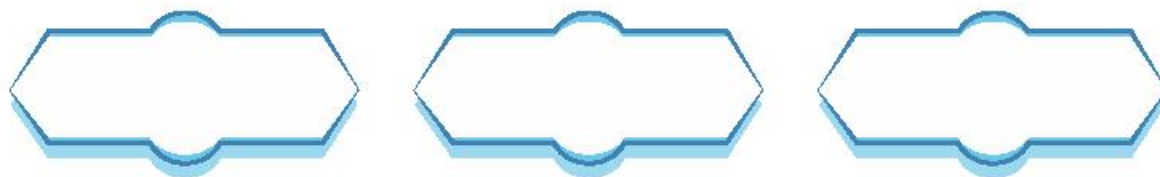
ب) داروخانه شبانه‌روزی، با آن همه قرص خواب، خوابش نمی‌برد.

ج) هنگامی که به خورشید پشت می‌کنی، چیزی جز سایه‌ات نمی‌بینی.

۱۵) برخی از کلمه‌ها و ترکیب‌های زیر، از نظر املايي، نادرست نوشته شده‌اند. شکل درست آن‌ها را بنویس.

موضوع تازه - کلاس انشا - زاعر حرم - زنگ تفریح - آفوق‌های دور - رهسپار - برخاست

۱۱) دربارهٔ قالب شعر «زنگ انشا» هر چه می‌دانی بنویس و شکل گرافیکی آن را رسم کن.

